

Kiertotalous – kunnat mahdollistavat, yritykset toteuttavat

Kunnilla on kiertotaloudessa monta roolia. Niille kuuluu kiertotalouden ja muun elinkeinoiminnan edistäminen alueellaan. Niillä on useita kaavoitukseen, rakentamiseen ja ympäristöhallintoon liittyviä viranomaistehtäviä. Kunnille on osoitettu jätelainsäädännössä lakisääteisiä tehtäviä, jotka kunnat voivat valintansa mukaan toteuttaa itse, kilpailuttaa tai antaa kunnallisen jätelaitoksen tehtäväksi: useimmat kunnista ovat omistajina kunnallisissa jätelaitoksissa. Kunnat ovat merkittäviä tavaroiden ja palvelujen hankkijoita, julkisilla hankinnoilla ne pystyvät synnyttämään ja ohjaamaan markkinoita.

1

Kunnan tehtävänä on elinkeinopolitiikan keinoin edistää työllisyyttä ja yritysten toimintaedellytyksiä

Yritysten menestyminen parantaa kunnan hyvinvointia sekä parantuneen työllisyyden että yhteisöverotulojen kautta. Kunnan tulee arvioida päätöksensä vaikutukset yrityksiin.

Kunnan menestyvä elinkeinopolitiikka syntyy monipuolisista yrityksille tarjottavista palveluista, tehokkaasta hankintapolitiikasta, toimivista liikenneyhteyksistä sekä sujuvasta kaavoituksesta ja rakentamisen lupakäytännöistä.

Kunnan elinkeinopolitiikka näkyy käytännössä siinä, miten kunta suhtautuu kilpailuun ja yritysten rooliin palvelutuotannossa. Kiertotalous on kasvava toimiala. Luomalla edellytyksiä kiertotalousyrityksille ja niiden investoinneille kunnat rakentavat tulevaisuuden työpaikkoja.

2

Kuntien on varmistettava peruspalveluiden toimivuus ja pidättäydyttävä liiketoiminnan laajentamisesta

Kuntien tehtävä on vastata kuntalaisten peruspalveluista, kuten opetuksesta ja sosiaali- ja terveystoimesta, sekä kunnallistekniikasta ja paikallishallinnosta. Kunnan tulee keskittyä tehtäviin, joita yritykset eivät voi hoitaa.

Väestön ikääntyminen, kuntien perustehtävien laajeneminen ja

pandemian aiheuttama taantuma asettavat paineita kuntien taloudelle. Kuntien ydintehtävien ja niihin liittyvien investointien rahoitus on haastavaa. Kuntien ei tule käyttää voimavarojaan liiketoimintansa laajentamiseen eikä yksityisen sektorin kanssa kilpailmiseen.

3

Tarvitaan sujuvaa kaavoitusta ja lupahallintoa

Sujuva ja ennakoitava hallinto on yrityksille tärkeää. Ketterä kaavoitus ja nopea lupahakemusten käsittely lisäävät kunnan veto-voimaa.

Kunnan tulee viranomaisena toimia korostetun puolueettomasti myös niillä toimialoilla, joilla kunta tai sen yhtiöt ovat itse aktiivisia toimijoita. Esimerkiksi kunnan jätehuoltoviranomaisen ja kunnallisen jätelaitoksen roolit ja tehtävät on pidettävä tarkkaan erillään.

4

Kiertotalouden tulee myös paikallisesti perustua markkinaehtoiisiin ratkaisuihin ja yritysten väliseen kilpailuun

Uudet tekniset ratkaisut ja palvelukonseptit syntyvät ja kehittyvät vapaassa kilpailussa. Kilpailu varmistaa kustannustehokkuuden ja asiakaslähtöisyyden, kun asiakkaalla on aina vaihtoehto.

Kiertotalous ja jätehuolto eivät poikkea muista toimialoista. Myös ne hyötyvät kilpailusta ja vaihtoehtojen tarjoamisesta kuntalaisille.

Kunnan tulee omissa kiertotaloushankkeissaan kohdella mahdollisia kumppaneita tasapuolisesti. Kunnan tulee olla kiertotaloushankkeiden mahdollistaja, ei pyrkiä itse harjoittamaan niihin perustuvaa liiketoimintaa.

Kuntien tarjoamien kiertotalousalustojen pitää palvella yrityksiä ja niiden välistä yhteistyötä.

5

Kunnallisten jäteyhtiöiden omistajina kuntien pitää huolehtia kilpailu- ja hankintalakien noudattamisesta ja kantaa vastuuta markkinoiden toimivuudesta

Suomessa on 31 kunnallista jätelaitosta, jotka toimivat pääosin osakeyhtiöinä. Viime vuosina kunnalliset jäteyhtiöt ovat laajentaneet toimintaansa kunnan vastuulle kuuluvasta kotitalouksien jätehuollosta elinkeinoelämän jätehuoltoon. Kunnallisten jäteyhtiöiden tytäryhtiöt kilpailevat yritysasiakkaiden jätehuollosta yksityisomisteisten jäteyhtiöiden kanssa.

Kunnat antavat vastuulleen kuuluvat jätehuollon tehtävät omistamalleen yhtiölle ilman kilpailutusta. Tämä takaa kunnallisille jäteyhtiöille vahvan taloudellisen aseman, jonka turvin ne saavat kilpailuetua yritysten jätehuoltopalveluista kilpailtaessa. Tämä haittaa markkinoiden toimivuutta ja kehittymistä.

Omistajakuntien tulee ottaa kilpailun tasapuolisuus vakavasti ja valvoa, että niiden omistamat jäteyhtiöt noudattavat kilpailu- ja hankintalakien määräyksiä. Muiden jäteyhtiöiden kanssa kilpailevien tytäryhtiöiden tulee olla taloudellisesti täysin riippumattomia emoyhtiöstään.

Kunnat päättävät jätemaksuista. Päätöksenteon tulee olla läpinäkyvää, ja maksujen tulee perustua todellisiin kustannuksiin.

Kunnan omistamien yhtiöiden toiminnan tulisi olla läpinäkyvää ja avointa. Niiden tilinpäätösten tulisi olla julkisia osana kuntakonsernien tilinpäätöksiä.

6

Kunnan tulee laajentaa hankintojensa kilpailuttamista

Kuntien kannattaa kilpailuttaa kaikki hankintansa. Vaikka kunnat voivat tehdä suorahankintoja omistamiltaan, sidosyksikköasemassa toimivilta yhtiöiltä, kilpailutus varmistaa edullisimmat hinnat ja toiminnan tehokkuuden.

Jätehuollossa yritykset tarjoavat monimuotoisia palvelu- ja jätteenkäsittelykonsepteja, joita kuntien ja jätehuollon palvelutehtävää varten perustettujen kuntayhtiöiden kannattaa hankkia kilpai-

luttamalla. Hankintojen laajentaminen jätteenkeräyksestä myös käsittelypalveluihin tuo säästöjä ja lisää kunnan elinvoimaisuutta.

Kuntien on kehitettävä kilpailutusosaamista ja mahdollistettava tarjoajille tasavertaiset menestymisen mahdollisuudet luomalla selkeät, kohtuulliset hankintakriteerit ja toimivat hankintakokonaisuudet. Kilpailutuksissa on hyödynnettävä markkinakartoitusta ja -vuoropuhelua.

7

Kunnan tulee hankinnoillaan edistää hiilineutraalisuutta ja kierrätysmateriaalien käyttöä

Kuntien julkisten hankintojen volyymi on noin 30 miljardia euroa vuodessa. Hankintojen kohdentamisella kunnat voivat tehokkaasti pienentää hiilijalanjälkeään.

Julkisilla hankinnoilla voidaan edistää kiertotaloutta luomalla kysyntää kierrätystuotteille ja -materiaaleille. Kunta voi hankintakriteereissään edellyttää kierrätysmateriaalien käyttöä ja luoda yrityksille kannustimia materiaalien kierrättämiselle.

Kierrätysmateriaalien käyttöä tulee lisätä kuntien infra- ja muussa rakentamisessa. Betonimurskeella ja kierrätetyillä kivi- ja maa-aineksilla vähennetään sekä uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä että ilmastopäästöjä. Teollisuuden kuonilla ja tuhkillä voidaan esimerkiksi korvata sementtiä stabiloinnissa.

Kuntien tulee edistää biokaasun käyttöä hankinnoissaan ja kunnan ajoneuvojen käyttövoimana.